tatas ir koplyčia buvo dengti raudonomis čerpėmis, kurių ypač daug rasta koplyčios teritorijoje. Visuose tirtuose plotuose aptikta melsvos, gelsvos, žalsvos, baltos spalvos grindų plytelių fragmentų. Rūmų teritorijoje rasta langų vyrių, koklių fragmentų, buitinės keramikos, langų stiklo fragmentų, stiklinių dirbinių, XVII a. šilingų ir kitų buities daiktų. Taip pat rastas Astikų giminės heraldinis koklis.

Tirtuose plotuose surinkta daug zooarcheologinės medžiagos. Atlikus jos analizę galima pasakyti, kad ji nėra labai būdinga naujųjų laikų miestams, o artimesnė tokio laikotarpio kaimo vietovių medžiagai – mažiau negu miestuose galvijų ir palyginti daug kiaulių kaulų. Specializuotos veiklos pėdsakų nepastebėta, o ištirtą medžiagą galima apibūdinti daugiausia kaip stalo atliekas, nors dalį medžiagos galima įvardyti ir kaip skerdienos dorojimo atliekas.

The Pilaitė Castle Site

In 2021, in order to further define the layout of the former palace building (Fig. 1) and possibly identify the location of one defensive tower, the investigation of the Pilaitė Hillfort site (Vilnius) was continued with the excavation of 4 trenches (totalling 140 m^2) at the N end of the hillfort enclosure and on the hillfort's NE and NW slopes. The investigation at the NW and NE ends of the palace's N wall revealed two, roughly 4.3 m long fragments of it (Fig. 2). At the NW corner, the S side of a square tower, the S wall of which was 5.5 m long, and the S side of a wall fragment from a counterfort or latrine attached to the outside of the tower's NW corner were uncovered in Trench 2 (Fig. 4). At the NE corner, the S part of the 5.5 m diameter round tower (trench 3), the palace's 10 m long E wall, a counterfort fragment outside the palace's SE corner, and an 80 cm long fragment of the palace's S wall (Trench 1) were uncovered (Figs. 3, 5). The masonry foundations of the palace's E defensive wall continue towards the S from the palace's SE corner. Thus, this investigation has revealed the palace's size: 30x10 m (Fig. 2).

On the NW slope, at a distance from the palace, the site of the former chapel was discovered on a corner of a lower terrace and a 7.7 m^2 square burial crypt uncovered and excavated. Its S wall had an 80 cm wide entrance (Fig. 6). A fragment of a brick arch structure from the crypt's cylindrical ceiling was unearthed in the S wall. Fragments of the remains of at least 4 individuals of different ages: 3 adults (one a 40–50-year-old male) and an adolescent were discovered in the crypt (Figs. 7–9).

The archaeological investigation identified a 0.4–1.6 m thick, 16th–17th-century cultural layer, which mostly consisted of rubble with abundant fragments of structural and household ceramics, metal artefacts, and glass artefacts. The construction of the palace was begun in 1499 by Grigalijus Astikas and it is conjectured that it was demolished in 1655 during the occupation of Vilnius during the Russo-Polish War (1654–67).

Darius Kontrimas

Tyrimai Pilies kalne

Iki šiol įvairaus pobūdžio ir apimčių archeologiniai tyrimai vykdyti įvairiose Vilniaus Pilies kalno vietose. Dalies ankstyviausių, XX a. vykdytų tyrimų medžiagos neišliko. Ankstesni tyrimai ir jų rezultatai jau ne kartą apžvelgti (*ATL 1982 ir 1983 metais*, 1984, p. 25–26; *ATL 2003 metais*, 2004, p. 155–157; *ATL 2011 metais*, 2012, p. 199–204; *ATL 2014 metais*, 2015, p. 209–210; *ATL 2016 metais*, 2017, p. 174–183; *ATL 2019 metais*, 2020, p. 157–163, 177–184).

1 pav. Tyrimų vietos situacijos planas: 1 – 2021 m. tirtas šurfas; 2 – 2021 m. žvalgytas plotas; 3 – ankstesnių tyrimų vietos; 4 – ankstesnių žvalgymų vietos. D. Kontrimo brėž.

Fig. 1. Situation plan of the investigation site: 1 – the 2021 test pit; 2 – the area surveyed in 2021; 3 – locations investigated earlier; 4 – locations surveyed earlier.

V bokšto aplinkoje 2021 m. ištirtas 5,15 m^2 plotas ir žvalgytas 24,4 m^2 plotas (1 pav.). Tirtas plotas matuotas taip, kad neliktų neištirto tarpo tarp 2019 m. tirto šurfo 13.

2019 m. tirtame šurfe 13 po piltinio pobūdžio XX a. sluoksniais fiksuotas juosvo smėlio sluoksnis – tai kultūrinio sluoksnio horizontas, datuotas XIII–XV a. pradžia. Po juo fiksuotas gelsvo smėlio sluoksnis interpretuotas kaip eolinės kilmės. Juodo smėlio sluoksnis – tai viršutinis preliminariai I tūkst. pr. Kr. – V a. datuojamas kultūrinis sluoksnis, o pilkšvo smėlio (difuzinis juodo kultūrinio sluoksnio ir geltono

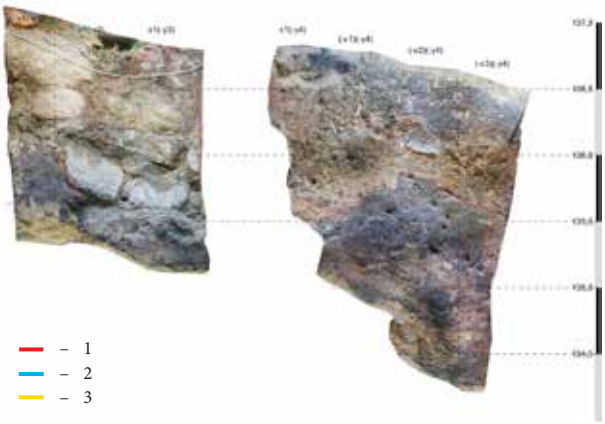

2 pav. Tirto šurfo stratigrafija: 1 – XIII–XIV a. horizonto viršutinė riba; 2 – I tūkst. pr. Kr. – VII a. horizonto viršutinė riba; 3 – įžemis. D. Kontrimo brėž.

Fig. 2. The stratigraphy of the excavated test pit: 1 – the upper boundary of the 13th–14th-century horizon; 2 – the upper boundary of the 1st-millennium BC – 7th-century horizon; 3 – sterile soil.

įžemio smėlio) sluoksnis yra šio kultūrinio sluoksnio apatinis horizontas. Tiek juosvo smėlio XIII–XV a. pradžios kultūrinis sluoksnis, tiek I tūkst. pr. Kr. – V a. kultūrinis sluoksnis žemėja P–Š, PR–ŠV kryptimis.

2021 m. po piltinio pobūdžio maišyto grunto sluoksniu, susiformavusiu XX a., visuose pjūviuose fiksuotas juosvo smėlio sluoksnis atitinka 2019 m. fiksuotą juosvo smėlio sluoksnį, tačiau įvertinus jame surinktas apžiestų puodų šukes, jo viršutinę chronologinę ribą reiktų siaurinti iki XIV a. Taigi šis horizontas datuojamas XIII–XIV a. Pjūviuose (2 pav.) išskirtas juodo smėlio sluoksnis atitinka 2019 m. po eolinio smėlio sluoksniu fiksuotą ir pagal aptiktą keramiką (ankstyvąją neryškiai brūkšniuotąją) apatinė jo chronologinė riba turėtų būti datuojama bronzos amžiumi (remiantis 2016 m. vykdytų tyrimų metu aptikta brūkšniuotąja keramika ir jos datavimu preliminariai apatinė chronologinė riba galėtų būti VII–V a. pr. Kr.) (Šmigelskas R., Devynios absoliučios datos iš Gedimino kalno tyrimų, *Archaeologia Lituana*. Vilnius, 2018, t. 19, p. 100–119), o jo viršutinė chronologinė riba pagal aptiktas vėlyvosios grublėtosios keramikos šukes turėtų būti VII a. (2019 m. tirtame šurfe vėlyvosios grublėtosios keramikos šukių nerasta, todėl šio sluoksnio viršutinė chronologinė riba datuota V a.). 2021 m. tirtame šurfe juosvo ir juodo smėlio sluoksnių neskyrė eolinis tarpsluoksnis, o juodo smėlio sluoksnyje aptikta ir apžiestų puodų šukių – VII–V a. pr. Kr. – VII a. kultūrinio sluoksnio horizontas pažeistas XIII–XIV a. 2019 m. išskirtas apatinis pilkšvo smėlio sluoksnis 2021 m. tirto šurfo didžiojoje dalyje apardytas čia augusio medžio šaknyno. Taip pat apardytas ir VII–V a. pr. Kr. – VII a. datuojamas horizontas. Šio kultūrinio sluoksnio horizonto vėlesnių laikotarpių veikla nepaveikė (arba paveikė mažiausiai) tik šurfo R dalyje. Dėl šios priežasties ^{14}C datavimas nebuvo tikslingas. 2019 m. iš šio kultūrinio sluoksnio apatinio horizonto paimto grunto mėginio Vilniaus AMS laboratorijai datavimui pateiktas paprastojo miežio grūdas (mėginys VPL19–7). Gauta data 250–340 m. (1738±34) (FTMC–CK63–6–7) sietina su ankstyvosios grublėtosios keramikos laikotarpiu.

2019 m. fiksuotas eolinio smėlio sluoksnis, skyręs atskirus kultūrinio sluoksnio horizontus, 2021 m. tirtame šurfe, tikėtina, suardytas XIII–XIV a. (tai pastebėta ir 2019 m. tirto šurfo 13 PV pjūvyje). Toks sluoksnis galėjo susiformuoti didesnės audros metu smėlio galbūt atnešus iš dabartinio Kalnų parko. Kad tai įvyktų, tiek dabartinėje Kalnų parko teritorijoje, tiek ant paties Gedimino kalno augmenija turėjusi būti nežymi. Toks eolinio smėlio sluoksnis preliminariai galėjo formuotis tarp VII ir XIII a.

Iš viso surinkti 164 vienetai (2,49688 kg) apžiestų puodų šukių. Didžioji dalis tokio tipo keramikos rasta juosvo smėlio sluoksnyje, tačiau keletas fragmentų aptikta ir juodo smėlio sluoksnyje bei čia augusio sunykusio medžio šaknyno apardymuose. Keramika būdinga XIII a. antrajai pusei – XIV a. XIII a. pabaigai priskirtinos puodų šukės, puoštos horizontaliomis linijomis (3 pav.).

Iš viso surinkta 19 vienetų (183,65 g) keramikos grublėtu paviršiumi (4 pav.). Aptikti fragmentai gana nedideli (2–20 g). Sprendžiant iš kiek didesnių fragmentų paviršiaus apdirbimo ir molio masės, išskiriama vėlyvoji V–VII a. keramika ir ankstyvoji III–V a. keramika. Visa keramika grublėtu paviršiumi rasta juodo smėlio sluoksnyje ir difuziniame pilkšvo, gelsvo, gelsvai rudo smėlio apardytame sluoksnyje.

Iš viso surinkti 28 vienetai (188,79 g) keramikos brūkšniuotu paviršiumi: vėlyvoji I–II a. ryškiai brūkšniuota keramika (briaunuoti puodai) (5 pav.) ir ankstyvoji bronzos amžiaus

3 pav. Apžiesta keramika. D. Kontrimo brėž.

Fig. 3. Partly thrown pottery.

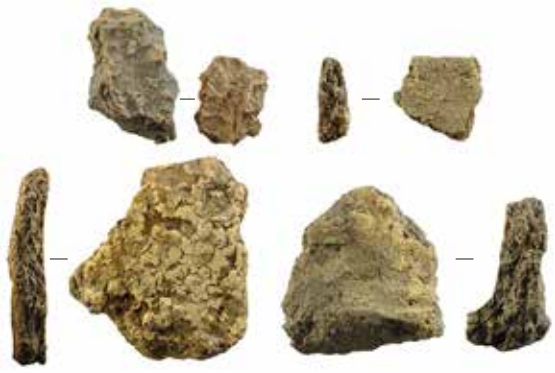

4 pav. Grublėtoji keramika. D. Kontrimo brėž.

Fig. 4. Pottery with rough surfaces.

neryškiai ir netvarkingai brūkšniuota keramika (6 pav.). Aptiktos šukės itin fragmentiškos (1,3–30 g). Visa keramika brūkšniuotu paviršiumi rasta juodo smėlio sluoksnyje ir difuziniame pilkšvo, gelsvo, gelsvai rudo smėlio apardytame sluoksnyje.

Iš I tūkst. pr. Kr. – VII a. datuojamo kultūrinio sluoksnio horizonto (juodo smėlio sluoksnio, kur kultūrinis sluoksnis pažeistas mažiausiai) paimtas grunto mėginys. Jame rastos 9 degusios augalų makroliekanos (paprastasis miežis, sėjamasis žirnis, dvigrūdis kvietys, javai, pupinių šeimos augalas). Mėginyje laukinių augalų neaptikta. Kultūriniame sluoksnyje iš viso surinkta 2,5 kg gyvūnų kaulų (227 kaulai ir jų fragmentai). Identifikuoti galvijo, kiaulės, avies ar ožkos, stumbro, elnio, kiškio kaulai. I tūkst. pr. Kr. – VII a. datuojamame horizonte rasti kaulai išlikę labai prastai, erodavę.

Kasant elektros kabelio tranšėją iki 40–50 cm gylio fiksuoti dirvožemio, deliuvinio arba piltinio pobūdžio grunto sluoksniai (rusvas priemolis, pilkas smulkus smėlis, žvyras). Įžemis iki 50 cm gylio visame tranšėjos ilgyje nepasiektas. Šviestuvų vietose iki 1 m gylio irgi fiksuoti piltinio pobūdžio maišyto grunto sluoksniai, dirvožemis arba deliuvinio pobūdžio

5 pav. Vėlyvoji brūkšniuotoji keramika. D. Kontrimo brėž.

Fig. 5. Late brushed pottery.

6 pav. Ankstyvoji brūkšniuotoji keramika. D. Kontrimo brėž.

Fig. 6. Early brushed pottery.

smėlio sluoksniai. Žvalgymų metu archeologiškai vertingo kultūrinio sluoksnio, struktūros objektų neaptikta.

Tirto ploto vietoje 80–140 cm gylyje fiksuotas 40–140 cm storio apardytas I tūkst. pr. Kr. – XIV a. kultūrinis sluoksnis. Kaip ir 2019 m. tyrimų metu išskiriami du aiškesni kultūrinio sluoksnio horizontai – XIII–XIV a. ir I tūkst. pr. Kr. – VII a.

The Investigation on Castle Hill

In 2021, 5.15 m^2 were excavated and 24.4 m^2 were surveyed in the vicinity of the W tower on Vilnius Castle hill (Fig. 1). A disturbed, 40–140 cm thick, 1st-millennium BC – 14th-century cultural layer was identified at a depth of 80–140 cm in the excavated area. Like during the 2019 investigation, a pair of more distinct cultural layer horizons from the 13th–14th centuries and the 1st millennium BC – 7th century were also distinguished (Fig. 2). The layer of aeolian sand, which was identified in 2019 as dividing the cultural layer horizons, had likely been destroyed in the 13th–14th centuries at the site of the 2021 test pit. The upper, 13th–14th-century cultural layer horizon contained sherds of partly thrown pots. The potsherds decorated with horizontal and wavy lines should be assigned to the late 13th century (Fig. 3). The lower 1st-millennium BC – 7th-century cultural layer horizon contained pottery with rough surfaces: late, 5th–7th-century and early, 3rd–5th-century pottery (Fig. 4), as well as pottery with brushed surfaces: late, 1st–2nd-century pottery with distinctly brushed surfaces (pots with inverted rims and corner articulation) (Fig. 5) and early, Bronze Age pottery with indistinct and chaotic brushed surfaces (Fig. 6).

Jurgis Sadauskas,
Paulius Važnevičius

Raudonės pilies aplinka

2021 m. Jurbarko rajone, Raudonės miestelyje, Raudonės pilies aplinkoje, sklype Pilies g. 1 atlikti archeologiniai tyrimai. Jie vykdyti tvarkant pilies aplinką – keičiant dangą aplink pilį, rekonstruojant bei įrenginėjant naujus takus, automobilių stovėjimo aikštelę ir įvažiavimą iki jos. Iki XVI a. Raudonė buvo karališkasis dvaras, kurį Lenkijos karalius ir Lietuvos didysis kunigaikštis Žygimantas Augustas (1548–1572) atidavė valdyti iš Prūsijos kilusiam pirkliui Krišpinui Kiršenšteinui. XVI a. pabaigoje pastatyta Raudonės pilis. Iki XVIII a. vidurio ji priklausė Kiršenšteinų giminės palikuonims, o nuo XVIII a. vidurio atiteko Olendskių giminei. 1810 m. pilis parduota Jekaterinos II (1762–1796) favoritui grafui Platonui Zubovui. Pilį kelis kartus nuniokojo gaisras, XVII a. II pusėje, XVIII a. II pusėje bei XIX a. pradžioje vyko pilies perstatymo, remonto darbai. Nuo 1822 m. iki XIX a. vidurio pilis buvo apleista, kol naująja jos šeimininke tapo Zubovo duktė baronienė Sofija fon Pirch-Kaisarova. 1857 m. pilies Š dalyje įrengta cerkvė, o prie Š korpuso V galo pristatyta cerkvės varpinė, taip pat įrengtas parkas. Per I bei II Pasaulinius karus pilies pastatą nuniokojo vokiečiai. Pilyje 1959 m. įsikūrė ir iki 2018 m. veikė Raudonės pagrindinė mokykla.

1999 m. Raudonės pilies teritorijoje žvalgomuosius tyrimus atliko A. Žalnierius (*ATL 2000 metais*, 2002, p. 139–140) – ištirtas 10,4 m^2 plotas, aptikta XVII–XVIII a. radinių, vietomis fiksuotas XIV–XV a. sluoksnis. 2007 m. E. Pranckėnaitė (*ATL 2007 metais*, 2008, p. 571) ištyrė 5 m^2 dydžio plotą, rado XVII–XIX a. sluoksnį. 2011 m. V. Juškaitis (*ATL 2011 metais*, 2012, p. 639) ištyrė 8 m^2 dydžio plotą, fiksavo XX a. sluoksnius. 2012 m. U. Budvydas (*ATL 2012 metais*, 2013, p. 670) ištyrė 10 m^2 plotą (5 šurfai). Viename iš šurfų 1,1–1,2 m gylyje aptiktas XVII–XVIII a. sluoksnis, likusiuose vertingų sluoksnių nerasta. 2018 m. R. Žukovskis (*ATL 2018 metais*, 2019, p. 218) ištyrė 14 m^2 plotą. Apie 1,4–1,7 m gylyje rasti XVII–XVIII a. sluoksniai bei pamatai. 2020 m. S. Sprindys (*ATL 2020 metais*, 2021, p. 258–260) iš viso ištyrė 119,9 m^2 plotą, aptiko 0,6–1,2 m storio